

TILL LÄSAREN

Edefors Hembygdsförening har nöjet att åter ge ut "Glimtar från Edeforsbygden", som därmed är **47:e årgången**. Liksom tidigare upplagor är den en blandning av gammalt och nytt, och vi hoppas att den ska intressera en vid läsekrets. Vi är tacksamma för bidragen till årets upplaga och hoppas på villiga medarbetare som delar med sig av bygdehistoria samt dikter och berättelser till kommande upplagor.

Glimtarna är ju en årlig "plåga" för dem som hopar och präntar, då de kanske på utlovade bidrag understundom förgäves väntar.

För det är ju inte alltid den egna ådran förmår att skäligen prestera tillräckligt med artiklar av slikt presumtiva läsare kan intressera.

Författare ansvarar själva för innehållet i insända artiklar.

Hembygdsföreningens verksamhet är ju rätt omfattande och även Du kan få medverka i det arbetet. T.ex. genom att observera vädjan ovan, eller via medlemsavgiften som är 50 kr per år för enskild och 100 kr för familj. Har du inte inbetalningskort kan det vara enklast att sätta in beloppet på föreningens bankgiro 378-0277

Ur verksamhetsplanen för 2018 kan nämnas: "Glimtar från Edeforsbygden" utkommer i samband med Haradsdagen i juni. Hembygdsfest på Kläppgården är planerad midsommardagen i samarbete med Harads Byaförening. Kläppgården med hembygdsmuseum öppnas under sommaren för besökare efter överenskommelse.

Laxholmens sommarservering startar midsommarafton och hålls öppen till den 5 augusti, med bl.a. musikunderhållning lördagar kl.14.00 samt visning av kulturella sevärdheter m.m.

Höstfest är planerad i oktober och brasafton med presentation av besökarnas egen musik i november.

Ovanstående och andra tillkommande aktiviteter kommer att affischeras.

Adresser:

Ordförande: Anders Johansson, Nygårdsvägen 3, 96024 Harads.

Tfn 0928-10442; 070-5335569, E-post: nygardsvagen@teli.com

Kassör: Inga-Lisa Öhrvall, Nygårdsvägen 2, 96024 Harads

Tfn 073-8276075, E-post: ingalisa.ohrvall@gmail.com

Sekreterare: Ulla Hellström, Ö. Svartlå 53, 961198 Boden.

Tfn 0928-40019; 070-6069392, E-post: ullahellstrom@telia.com

Vår hemsida: www.edefors.se

Edefors Hembygdsförening, arbetsgruppen för "Glimtar från Edeforsbygden".

Bernt Rutström

LAXHOLMEN, Edefors

Sommarcafé öppet 22/6-5/8
Öppettider dagligen 12.00 – 17.00.
Minnesmonument ”Laxmina”.
Utställningar Bild/filmvisning.
Värnområde. Naturstig.
Servering. Försäljning av hantverk.
Lördagar kl.14.00 musikunderhållning.
(Med reservation för ändrad dag/tid).

Kontakter:

Anders Johansson 0928-10442; 070-5335569
Fred Gustafsson 0928-41014; 070-6959075

KLÄPPGÅRDEN, Harads

Samlingar. Utställningar.
Hembygdsmuseum.
Välkommen att boka tid, så visar vi.
Midsommardagen 23/6:
Friluftsgudstjänst.
Fest med musikunderhållning.
Servering laxsmörgåsar m.m.
Samverkan med Harads Byaförening.

EDEFORS HEMBYGDSFÖRENING - STYRELSE, UTSKOTT OCH OMBUD 2018

ORDINARIE STYRELSE

Anders Johansson, Harads, ordförande
Fred Gustafsson, Åkerby, vice ordf.
Inga-Lisa Öhrvall, Harads, kassör
Ulla Hellström, Svartlå, sekreterare
Berthel Wiklund, S. Harads
MajGudrun Nilsson, Svartlå
Vakant

VALBEREDNING

Lars Björngrim, Harads
Seth Hedström, Kokhed Harads
Christina Sandberg, Svartlå

ANSV. FÖR UTSTÄLLNINGAR

Styrelsen

ANSV. FÖR BILD- OCH DATA

Seved Lundström, Harads
Chatarina Henriksson, Bodträskfors

PROGRAMGRUPP

Styrelsen

SUPPLEANTER

Chatarina Henriksson, Bodträskfors
Ullabett Nero, Harads
Bert Rosander, Forsnäs
Karin Sandling, Harads
Kathrin Isaksson, Harads
Ingrid Bergman, Harads

MUSEIANSVARIG

Anders Johansson, Harads

FESTGRUPP

Fred Gustafsson, Åkerby
Ullabett Nero, Harads
MajGudrun Nilsson, Svartlå

REVISORER

Seved Lundström, Harads
Annika Björngrim
Gerd Jansson, Svartlå

REDAKTION FÖR ”GLIMTAR FRÅN EDEFORSBYGDEN 2018”

Bernt Rutström, Inge Bøckström, Inga-Lisa Öhrvall, Gerd Jansson, Ingrid Bergman

EDEFORSKVINNAN OCH EDEFORSMANNEN

Utses av bygdens innevånare genom omröstning och korades på Haradsdagen 10 juni 2017 av Harads Byaförening

Terese Tezz Strömberg och Johan Sandling tar emot sina utmärkelser

Till **EDEFORSKVINNAN 2016** utsågs **Terese Tezz Strömberg**

”Utbildad simlärare sedan flera år. Vikarierar på förskolan/skolan i Harads. Tycker om att arbeta med barn och se deras framgångar och utveckling, vill vara en förebild för barn och ungdomar. Startat simskola för alla åldrar med 20 grupper: barn, nybörjare, fortsättning, livräddning, simträning och vattenfys. I simskola som haft inriktning på integration har många nysvenskar, både barn och vuxna, lärt sig simma. Sitter med i Edek's styrelse.”

Till **EDEFORSMANNEN 2016** utsågs **Johan Sandling**

”En duktig ledare för fotbollslaget pojkar/flickor födda 2007/2008 i Älvdalen United. Ordförande i Edefors skoterförening där han ansvarar för skotertävlingar och skoterfester varje år. Läger ner mycket tid på sladdning av skoterleder och skidspår med gott resultat. Sköter även om skoterkojan och ordnar med ved. Är en flitig hamburgerförsäljare under HIF's hemmamatcher och andra aktiviteter. Är alltid positiv och hjälpsam. Ställer upp för andra med en glimt i ögat.”

Glimtarredaktionen gratulerar till utmärkelserna.

EDEFORSBYGDENS EKONOMISKA FÖRENINGSS- STIPENDIUM TILL UNGA FÖRETAGARE TILLDELADES 2017 ANNA-KARIN SUNDSTRÖM

Edek's motivering;

”Anna-Karin har funnit ett sätt att kombinera ett gediget hästintresse med företagsamhet. Hennes företag, A-K's hästeri, erbjuder olika aktiviteter såväl till orsbor som till företag i bygden. Här får både små och stora möjlighet att stifta bekantskap med hästar på ett positivt och avslappnat sätt. Vill man ha mer utmaning så erbjuds även det. Det senaste verksamheten är att Anna-Karin erbjuder bågskytte från hästryggen. Anna-Karin är driftig och energisk och har alltid ett leende på läpparna. Hennes företag är under ständig utveckling och vi önskar dig all lycka i framtiden!”

På fotot ses Anna-Karin komma direkt från karnevalståget där hon deltog med sina hästar.

EDEFORSBYGDENS HJÄLTE UTSES AV HARADS BYAFÖRENING

UTMÄRKELSEN TILLDELAS 2017 POJKARNA PÅ ÄLV- STRANDSGÅRDEN HVB

som hjälpte till vid evakueringen av boende på Älvstrands i äldreboende i Harads när brand utbröt i april 2017.

Byaföreningens ordförande Berthel Wiklund delar ut diplomet.

Mottagarna fanns inte tillgängliga vid utdelandet.

RUBUS ARCTICUS

REGION NORRBOTTENS UTVECKLINGSSTIPENDIUM FÖR KONST OCH KULTUR

Charlotta Lennartsdotter, Svartlå, har tilldelats Rubus Arcticus-stipendiet 2018 på 100 000 kr med följande motivering:

”I nyfiken och humanistisk anda gör Charlotta Lennartsdotter film och teve för de allra yngsta.

Hennes vision är berörande, vackra och spännande berättelser, med karaktärer för publiken att spegla sig i. Med sin kamera fångar hon de små barnens stora frågor på ett nyanserat och ödmjukt manér.

Att producera både drama och dokumentärer av hög kvalitet är en betydelsefull insats för svensk barnkultur och vi är glada att Charlotta valt att bo och arbeta i

Norrbotten. Vi önskar Charlotta lycka till och hoppas att Region Norrbottens utvecklingsstipendium Rubus Arcticus ska bli till nytta och glädje”.

Charlotta säger till NSD: ”Det här betyder mycket både för mig och barnkulturen. Jag jobbar med dokumentärfilmer och det är viktigt för barn att se sin hemmiljö och kunna spegla sig i den. Det måste inte alltid vara stadsmiljöer”.

Till oss säger Charlotta:

”Jag är oerhört glad och tacksam för att jag fick Rubus Arcticus och extra glad som relativt nyinflyttad till länet. Det kändes som att jag fick en stor välkomstkram från Norrbotten”.

Vi i Edefors Hembygdsförening känner oss delaktiga i välkomstkramen!
STORT GRATTIS till stipendiet!

Redaktionen för Edeforsglimtarna

Av Ingrid Bergman, Harads

På omslaget till årets Glimtar finns en brosch avbildad. Harads Husmodersförening lät beställa den att användas som smycke på husmodersdräkten. Broschens design inspirerades av kyrkans takkronor, som Granlund utformat och snidat inför invigningen 1928.

Takkrona

Brudkrona

Brosch

[illegible]

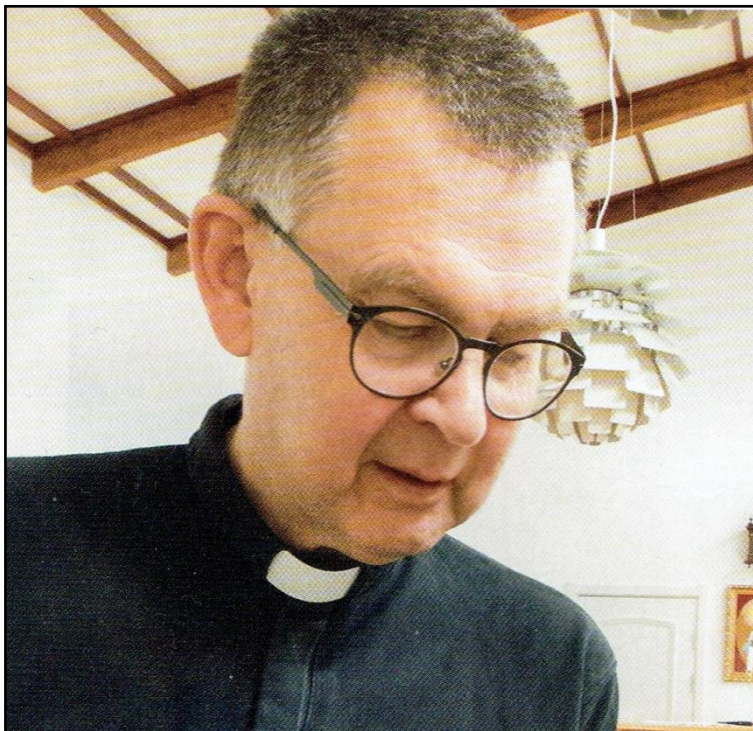
Av Bernt Rutström, Bodträskfors

31/12. Den svenske medeldistanslöparen Gunder Hägg föds.

6

EN NY HERDE

Av Inge Bäckström, Harads

Från och med 2018 tillhör Edefors församling ett nytt pastorat tillsammans med andra församlingar i Boden.

Ivar Sundström har till sin huvuduppgift att verka i Mikaelsskyrkan i Heden och i Edefors kyrka.

Ivar är född i Bodträskfors, så han har en anknytning till oss i "gamla" Edefors.

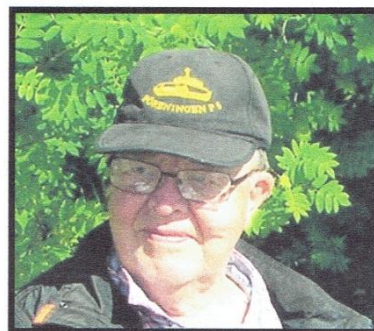
Lennart Åström har blivit pensionär.

Vi hälsar Ivar välkommen till oss!

Red:s anm. Sedan Inge skrev artikeln har Ivar sagt upp tjänsten i Edefors församling för att tillträda som kyrkoherde i Avidsjaur/Arjeplog.

#####

Vår medarbetare i redaktionen, Inge Bäckström, har i dag, 24 mars, hastigt lämnat oss och vårt gemensamma uppdrag, just i den intensiva slutfasen av årets upplaga av Glimtar från Edeforsbygden.

Inge har ju verkat i många år i Hembygdsföreningen, bl.a. i styrelsen, som museiansvarig samt i Glimt-redaktionen.

Vi upplever i detta en svår sorg och förlust, inte bara för föreningen utan också för hela bygden.

Redaktionen

DEN FÖRSTA "FRISKOLAN"

Av Inge Bäckström, Harads

I mänsklighetens historia har tiden – denna märkliga uppfinning – lagt sin tunga hand även på en ung frihetskämpande pojke. Vår årgång hade klarat av den obligatoriska folkskolan, och nu väntade åter en stor förändring. Man kunde gå fortsättningskurs ett sjunde år eller så ge sig på realskolans utmaningar. I stan! I Boden! När skulle det här pluggandet ta slut?

Så vitt jag vet gick shawnee-indianen Hjortfot aldrig i skolan. Men Tom Sawyer och t.o.m. Huckleberry Finn blev tvungna till lite skolgång p.g.a. änkan Watson. Man får lära sig att acceptera ödet.

Min pappa samlade ihop några föräldrar och började organisera en realskolekurs via Hermods korrespondensinstitut. Man skulle då slippa hyra studeranderum i Boden. Behjälpliga var Robert Harlin, kantor Billfors och överlärare Göte Andersson.

Projektet förverkligades, och i och med höstterminen 1944 samlades vi i Missionskyrkans sal. Vi var c:a 15 elever, som dagarna i ända flitigt jobbade med hermodsbreven i olika ämnen. Tystnad rådde, pennor och fötter skrapade. Rast om en kvart tre gånger om dagen. Vid en kateder satt föreståndaren Ulla-Britt Runsten och såg till att våra uppgifter skickades till Malmö för rättning. Breven återkom småningom och orsakade ibland förnöjda "jaha", ibland besvikna suckar. Ulla-Britt kunde hjälpa oss ibland om returbreven hade för många rödmärken, men mestadels satt hon och läste romaner (?)

Vi killar tyckte att hon var en verklig, nästan överklig, snygging från en annan värld. Men ibland ordnade hon en idrottsdag eller någon utflykt som blev ett välkommet avbrott. Avbrott kunde det också bli i studiesalen när Bosse Nilsén inte längre kunde hålla tillbaka ett explosionsliknande garv, när han därtill hade blivit provocerad av grimaser.

Kursen omfattade sex terminer, varav den sista tillbringades hos Hermods i Malmö med sikte på den grå mössan. Kostnaden per elev/föräldrar var c:a 350 kr per termin. Inte så lite, men studierum och busskort skulle ju ha kostat en del för bodenstuderande.

Det var en ganska trivsamt och god anda i kyrkosalen. Men på byn skrek andra ungar: "Titta där kommer missionsstudenterna".

Efter något år flyttades lektionsrummet till "salen" hos Hedenbergs, lantbrukare med mangårdsbyggnad, ungefär där nuvarande skolhus finns. Vår studieledare

ville i sinom tid prova annat, och hon byttes ut mot Anna Isaksson, som kom från Kiruna.

En stor händelse var, när själva Hermodschefen, Gustav Carne, besökte oss.

Till slut kom den intensiva malmöterminen. Vi inhystes bekvämt i ett stort gammalt patricierhus vid Västertånggatan. Varje kväll gick vi grabbar ned till en korvgubbe.

När vi hade gjort det en 10-15 gånger och därmed förstärkt hans dagskassa, fordrade vi att få någon korv rabatterad, men han förklarade då att han kunde råka ut för sanktioner från Svenska Korvhandlareförbundet. Däremot kunde vi någon gång få lite extra senap.

F.E. Bäckström m. fru, Ulla-Britt Runsten samt Gustav Carne

I Malmö fick vi uppleva rejäla katederledda lektioner med utmärkta lärare. En jagade skräck i oss med sin lilla svarta anteckningsbok och stränga blick.

Dödstystnad rådde, tills vi upptäckte hur välvillig han var. En annan började varje mattelektion med en rolig historia, som vi pliktskyldigast skrattade åt, fast vi ofta inte förstod hur rolig den var. Hur som helst spred han en glad stämning.

Vi var ju lite bortkomna typer långt norrifrån. En svenska-lärare tyckte det var ganska lustigt, när Brage hade skrivit: "När man kommer till storstaden blir man alldeles vild". Disciplinen var sträng, fast det visste vi liksom inte, välartade som vi var.

Studietakten var hård, uppgifterna var ganska tunga, och långa läxor gavs över helgen. Förhör på måndag.

Överst fr.v. Maggie Stoltz, Gunnel Enberg, Iris Engström, Arnold Larsson, Bo Nilsén samt Kjell Lindgren.

Rad 2: Disa Andersson, Irene Nilsson, Ella-Britt (Britta) Hedberg, Brage Bergström.

Längst ner: Birgitta Larsson, Inge Bäckström, Kurt Nilsson, Roald Sandberg.

Britta, Nisse, Disa och Gunnel fick sin grå realmössa, men Birgitta, Kurt, Brage, Roald och undertecknad klarade inte riktigt kärnämnen. Själv fick jag underkänt i Svensk skrivning (!) och jag förstod senare hur fel jag hade uppfattat kriaämnet.

Det blev en sluttermin på Bodens läroverk för ett par tre stycken av oss. Vilka ljus vi var tack vare Hermods! Bodenungarna var ju rent barnsligt obildade, tyckte vi.

Slutligen en ände på denna långa era. Blommor och gråmössa med fint märke.

*Övre raden fr. v. Karl-Oscar Nyström, Inge Bäckström, Brage Bergström, Anna Isaksson (studieledare), Arnold Larsson, Knut Nilsson, Karl-Gustav Pettersson, Nils Wallmark.
Nedre raden fr. v. Ella-Britt Hedberg, Maggie Stoltz, Gunnel Enberg, Irene Nilsson, Disa Andersson, Birgitta Larsson, Roald Sandberg, Lars-Erik Eriksson.*

KONSUM NORRBOTTEN → COOP NÄRA → Lilla COOP

Av Ingrid Bergman. Foto: Kerstin Norberg

Som barn i Harads minns jag Kooperativa ("Koppera") i liten byggnad som stod, där nu det gula hyreshuset står granne med nuvarande affärsbyggnaden.

Den nya, stora byggnaden kom att heta Konsum rätt och slätt. Ändringar har gjorts under åren och ingången flyttad några gånger. Längst till vänster inne i affären, där nuvarande huvudingången finns, inrymdes en tid charkuteri- och mjölkavdelningarna med egen personal, som sålde över disk.

Inne på gården hade OK en tid bensinstation med kiosk! Även Shell hade under en period bensinpump i anslutning till affären.

I dag har vi vårt fina Lilla COOP med nutidens självbetjäning.

För några år sedan lades **Postkontoret** i Harads ner. Affären har sedan dess skött bl.a. pakethantering, som fungerar utmärkt.

I fjol 2017 stängde man **Apoteket** i Hälsocentralens byggnad, men tack vare att vi har vårt Lilla COOP med duktig och tillmötesgående personal, kan vi få den service vi behöver.

Det är så självklart, att vi har vår affär i byn med postkontor och apotek, och vi tänker sällan på hur viktig den är. Vi glömmer lätt hur det skulle vara att tvingas åka flera mil för att handla det nödvändiga.

Det är upp till oss edeforsbor att vara soldariska och handla på hemmaplan för att behålla affären med den goda service, som vi får tack vare duktig personal.

Viviann Karlsson, föreståndare, Kerstin Norberg,
Marie Labba, Carina Andersson, Lars Andersson

Inger Nyström, Anneli Dahlqvist

Sarah Johansson

RÄTTARE I EDEFORS SOCKEN

Av Bernt Rutström, Bodträskfors.

Rättare kan sägas vara en titel på arbetsförmannen vid ett större jordbruk där ägaren inte själv deltar i arbetet på fälten. Den benämningen var vanligare förr. Har funnit dessa rättare, som när det begav sig, var anställda vid bruken i Edefors, Krokfors, Övre Svartlå och Bodträskfors.

Nils Petter Eriksson Engström, f. 1834.

Rättare i Edefors.

Gift med Kajsa Magdalena Ekman f. 1841 i Edefors.

Barn: Lisa Amanda, f. 1870. Småskollärarinna, Magdalena Petrovia, f. 1871, Alma Karolina, f. 1875, Nils Teodor, f. 1877, Augusta Henrietta, f. 1879, Anna Wilhelmina, f. 1880 (1884?) och Sigrid Ester Ottiliana, f. 1887, alla i Edefors.

Äldsta dottern, Lisa Amanda, gifte sig med Arvid Fritjof Elming, f. 1864-10-09 Borås. Arvid blev kronojägare och familjen kom att bo i Bodträskån, Klusån och Harads. (*Mer om Elmings kan läsas i 2004 års Glimtar: ”Ur en kronojägars dagböcker.”*)

Jonas Nilsson Öhman f. 1831-05-22 i Piteå Landsförs.

Rättare i Krokfors.

Gift med Cajsa Maria Charlotta Rutström f. 1843-01-19. Död 1885-01-08 i Krokfors.

Barn: Charlotta Alexandra f. 1867-03-23, Helena Lovisa f. 1871-03-17, Eva Kristina f. 1875-03-20, Jonas Leander f. 1881-02-27.

Gift 2:a med Maria Åström f. 1852-11-10.

Barn: Anna Maria f. 1888-04-18, Nils Olof f. 1890-09-17.

Äldsta dottern i första giftet, Charlotta Alexandra, gifte sig med Gustaf Adolf Östberg, f. 1863 i Linköping och skomakare i Bodträskfors. De fick barnen Sigrid, Josef, Tore, Rickard, Sven, och Henny.

Sonen Tore blev så småningom sågverksägare i Lakaträsk.

Johan Jakob Karolin, f. 1838.

Rättare i Övre Svartlå.

Gift med Eva Kajsa Johansdotter f. 1836 i Jockmock.

Anders Eriksson/Ersson, f. 1826-03-04 i Himmeta, Vestmanland.

Rättare i Ö. Svartlå. Död 1892-10-18.

Gift med Maria Ulrika Mikaelsson, f. 1837 i Nederluleå.

Barn: Anny Ulrika, f. 1872, Lydia Signhild, f. 1880, båda i Edefors.

Signhild drev med tiden kaféerörelse i den lilla stugan vid ”Gransjövägen” som hon kallade ”Tankeborgen”. (*Om detta finns mer att läsa i 1980 och 2005 års Glimtar från Edeforsbygden*).

Karl Oskar Sundman Bergström, f. 1844-05-27 Björnsbyn, Nederluleå.

Rättare i Bodträskfors.

Gift 1872 med Anna Stina Hansdotter f. 1843-09-25.

Barn: Axel Brunolf f. 1872-06-15, död 1872-06-19, 4 dagar gammal, Oskar Agaton f. 1873-12-31, Karl Eugène f. 1876-08-17, Axel Brynolf f. 1879-01-19, Algot Reinhold f. 1881-02-06, död 1881-03-03, ca 1 mån. gammal, Alice Ottilia f. 1882-06-18, död 1882-11-06, 5 mån. gammal, Olga Helena f. 1888-03-20.

Gift 2:a 1887 med Maria Eriksdotter Lif, f. 1866 i Edefors.

Barn: Oskar Karl August f. 1887-7-02, Selma Elisabeth f. 1889-11-18, död 1890-01-28, 1 mån. gammal, Selma Ottilia f. 1890-12-30, död 1891-05-17, knappt 5 mån. gammal, Ernst Georg f. 1892-04-11, Erik Valdemar f. 1895-05-12, död 1895-12-09, 7 mån. gammal, Maria f. 1896-06-06, död 1896-06-21, 15 dagar gammal, samt Nils f. 1896-06-06, tvilling med Maria, död 1896-05-11, endast 5 dagar gammal.

□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□

SUNDSVALLS TIDNING tisdag 13 mars 1888 (Urklipp)

Av Bernt Rutström, Bodträskfors

Cheferna för Gellivarabolaget, herrar Wilkinson & Jarvis, gästade i onsdags Skellefteå på genomresa från England till Luleå.

Af hvad Skellefteå Nya Tidning från säkert håll erfarit, hade de då fält det yttrande att bolaget till vårt lands regering inlemnade ansöka om tillstånd att bygga den norrländska stambanan från Boden i ÖfverLuleå till Väddö, mot en ersättning av 550 000 kr per mil, jämte 3 1/2 prosents ränta å de förskotterade medlen.

Enligt deras förslag skulle banan mellan nämnda orter vara fullbordad inom två år.

Malmtransporten från Gellivara har nu börjat, i det några malmvagnar förts ned till Sandträsk, där de skola stanna tills ett större antal – enligt uppgift 40 stycken – hunnit samlas därstädes, hvarefter ett av de större lokomotiven lär därifrån i dagarna nedföra det första malmtåget till Luleå hamn.

Den första malmtransporten från Gellivara till Luleå, som säges skola utgöra 1000 tons, torde på något sätt komma att firas härstädes, skrives i N.K.

NYHET! GUBBDAGIS

Av Inge Bäckström, Harads

Nu finns någonting för oss som inte har lust att delta i syföreningar. Berthel Viklund (initiativtagare), samt Gunnar Karlsson fixar fika med bullar.

Två timmar på torsdagar i lilla salen på Edeborg. Vi kan för närvarande vara c:a 15 deltagare inkl. kändisar som Gösta Lindmark.

Här debatteras senaste lokala nyheter kors och tvärs. Även TV:s senaste mindre angelägna fadäser. En film kan förekomma. Även andra bilder. Ibland musik eller andra plötsliga påhitt och ödesmättade berättelser att lyssna till.

Fler deltagare välkomnas.

oo

Hört på byn.....

Persson hade blivit gammal och hörde dåligt och gick därför till doktorn som kollade hans öron, och konstaterade:

- Du har ju ett stolpill i ena örat!

- Å! - Men då tror jag att jag vet var hörapparaten tagit vägen!

BILD FRÅN SKOLHEMMET I SVARTLÅ

Av Bernt Rutström, Bodträskfors

En interiörbild från skolhemmet i Svartlå, när det begav sig.

Här logerade också jag under 14 terminer, från hösten 1944 till våren 1951, när inte skolan tarvade min närvaro. De flesta av mina bröder har gjort detsamma.

Skarvsladden på golvet skvallrar om att fotografen behövde få mera ljus för fotograferingen. Eluttagen var nog inte legio precis. Kanske ett vid varje fönster. Huset byggdes omkring 1934.

16 elever syns vara på plats vid detta tillfälle och jag känner inte igen någon av dem och vem som höll i kameran är mig obekant.

Flickorna handarbetar. Kanske stoppar strumpor, och läser läxorna. Pojkarna håller sig i bakgrunden, beredda med bandskorna på! Men nog hände det att även jag sattes i strumplagning.

Som regel var det pojkarnas uppgift att någon kväll då och då kasta in av den metersved som låg i långa travar på baksidan. Och även kapa vedträna i två delar då pannan bara tog 50-centimeters. Någon gång efter mitten av 40-talet byttes den ut mot en ny som rymde enmetersved.

Det fanns 2 sovrum för flickorna och 2 för pojkarna, och vaska av det egna sovrumsgolvet fick vi nog alla prova på efter en bestämd ordning.

BRITTA JONSSON LINDVALL - Hembygdskär visionär och entreprenör som har gjort Harads känt i hela världen.

Av: Inga-Lisa Öhrvall, Harads

En eldsjäl som tillsammans med maken Kent skapat Treehotel som hon nu lämnar över till andra att driva vidare. Men det har blivit många fler projekt genom åren.

Britta är yngst av fyra syskon, född och uppvuxen i Bodträskfors där föräldrarna drev lanthandel. Utbildade sig till sjuksköterska i Boden. Bodde några år i Umeå men återvände till hemorten med familjen. Under tiden i Umeå startade hon tillsammans med maken Kent sitt första företag, *HB Framtidsbyggarna*. Arbetade som sjuksköterska men lusten till entreprenörskap gjorde att hon samtidigt drev olika projekt. Ett av de första projekten var att genom HB Framtidsbyggarna starta *hospice i Apatity*, Bodens vänort i Ryssland.

Britta var också med och startade *ungdomsgården* i Harads som fortfarande används som fritidsgård. Den drevs av ideellt arbetande föräldrar genom föreningen Hem och skola men då föreningen lades ned tog Bykraft över.

Bykraft bildades som ideell förening med Britta som drivande för att göra det möjligt att söka EU-bidrag till olika projekt. Hon arbetade för Bykraft och började leta uppgifter om bygdens historia vilket ledde till flera olika projekt. En utbildning för att ge vuxna gymnasiekompetens startades. Det blev en musikal, *Agnes och älven*, om Edefors marknad och kanalbygget i Edefors. *Edefors marknad* återuppstod för några år. Båda arrangemangen var uppskattade och välbesökta, främst av lokalbefolkningen.

I Harads fanns det gamla ålderdomshemmet som under några år efter att det nya Edestrands äldreboende byggts använts som beredskapsförråd. En fin gammal träbyggnad som renoverades genom Bykraft och nu är huvudbyggnad i pensionatet/Treehotel. Där inrymdes efter renoveringen Hantverkstvisten med café, hantverks- och konstförsäljning men verksamheten lades ned efter 2 år. Britta hade då gått vidare till arbete för Länsarbetsnämnden med ett 3-årigt projekt för att få fler män att arbeta inom vård, skola och omsorg.

En stor militärövning pågick i Haradstrakten. Matservering och husrum efterfrågades och Britta och Kent tog emot gäster i huset. Därefter började det komma förfrågningar om olika arrangemang. Verksamheten utökades, och tanken väcktes att öppna ett pensionat.

Britta ville ha något eget att driva och köpte det renoverade gamla ålderdomshemmet av Bykraft. Hon avslutade sin projektanställning för att helt ägna sig åt pensionatet. Det kom att innebära mycket arbete men det var svårt att få verksamheten lönsam. De utökade företaget med att köpa in gamla dagislokalen

och öppna vandrarhem där och övertog också begravningsbyrån men det var fortfarande svårt att få ut lön för arbetet. Valet stod nu mellan att lägga ned eller satsa på något större.

Idén till Treehotel kom från filmen Trädälskaren som Jonas Selberg Augustsen gjorde 2008. Han byggde ett hus uppe i ett träd och gjorde filmen kring det och trädens betydelse för människor. Filmen visades på olika festivaler i Europa och folk hörde av sig och ville bo i trädkojan. Pensionatet hyrde trädhuset ibland till sina gäster men det var opraktiskt med hotellrum så långt ifrån pensionatet. Utifrån det föddes idén att bygga bekväma hotellrum i anslutning till pensionatet.

Treehotel invigdes 2010. Rummen är ritade av olika arkitekter. Nu finns 7 rum, bastu och konferensanläggning som alla är byggda i träden. Rummen är populära och det kommer folk från hela världen för att övernatta i ett träd högt uppe i luften.

Verksamheten har skapat många arbetstillfällen och har f n 15 anställda.

Nu när Britta lämnar Treehotel är projektet avslutat för henne. Hon är nöjd att lämna över sin roll i företaget till Mia som har varit anställd sedan starten och kan hela verksamheten. Det bästa är att det har blivit något av alla projekt. Mindre bra är att det har varit svårt att få företaget lönsamt trots stor arbetsinsats. Hon har också känt av "Jantelagen", man får inte sticka ut och tro att man

är bättre än någon annan, men den har nu övervunnits och hon har fått erkännande också i hembygden.

Britta om framtiden: Det är skönt att sluta nu. Jag ser fram emot att få mer tid för familjen och annat som inte hunnits med. Ska vänta och se. Måste ingenting. Hon tror att turistnäringen kommer att växa starkt i bygden och fler entreprenörer får arbete när upplevelseturismen ökar.

Britta och Kent om hur man lyckas som företagare:

Man måste tänka stort och ta hjälp av myndigheter och folk i närheten. Gräv där du står. Det måste vara äkta.

Britta har aldrig haft en tanke på att flytta från hemtrakten. Hon vill bo i ett hus på landet, på samma sätt som hon växt upp. Det räcker med tillfälliga besök i stan.

Brittas motto: *Det ordnar sig alltid, gör det!*

Rättelse: I förra årets Glimtar 2017 föll första raden i rubriken bort. Det framgick inte vad utmärkelsen avsåg. Så här ska den se ut:

ÅRETS TURISTFÖRETAGARE I BODEN - ERIC BORG - PURE LAPLAND, utsågs vid Bodens Näringslivsgala i februari 2017.

Av Inga-Lisa Öhrvall

”Som underleverantör till stora turistföretag har Pure Lapland vuxit med nya egna produkter av hög klass. En gammal kulturbyggnad i ny skrud och sinne för det lilla extra har skapat all inclusive med guldkant mitt i skogen och har lockat folk från hela världen.”

H - SOM I HÖGER

Av Bernt Rutström, Bodträskfors

År 2017 var det ju 50 år sedan Sveriges trafikanter bytte sida - från vänstertrafik till höger dito.

Eftersom att jag vid den tiden själv hunnit köra rätt många mil till vänster på de svenska vägarna och även har samlat på mig en hel del minnen, erfarenheter och uppgifter om detta evenemang, så anser jag att denna inte bör falla i glömska.

Nog tyckte man att det var onödigt. Och så skulle det bli så besvärligt att stiga ur en vänsterstyrd bil, ja, kliva av mitt på vägen, t.ex. Kunde man inte lägga de pengarna på något nyttigare i stället?

Ja, nog var det mycket resonemang om alla de okända följderna på det beslutet.

Fann detta klipp i ett av våra album.

Tydligen rådde då en stor oklarhet om höger eller vänster gagnade riket bäst. Men 1734 infördes det i alla fall vänstertrafik som alltså kom att gälla i 233 år.

Riksdagsbeslutet 1963 medförde förstås att omfattande förberedelser vidtogs

Svenska folket var emot - och sade nej till högertrafik vid en folkomröstning år 1955. Men se det brydde sig riksdagen inte om utan tog beslut den 10 maj 1963 att genomföra reformen 3 september 1967.

Men redan under 1930- och 1940-talen hade förslag väckts 5 gånger i Sveriges riksdag. Man ansåg att den ökande bilismen och angränsande länders bilisters körande till höger vore skäl nog att byta sida.

Högertrafik användas ändå längre tillbaka här i landet, nämligen mellan 1718 och 1734.

och på många håll inleddes en stressande men mycket lönande tid för alla de firmor och företagare som berördes av omläggningen.

Vid den tiden fanns det bl.a. omkring 7500 bussar som måste få sina dörrar omflyttade för att kunna fungera i högertrafik. Därtill var många för gamla för att det skulle vara försvarbart med ombyggnad.

200 miljoner gick bara den notan på. Massor av trafikmärken måste arbetas fram och tillverkas och de nya trafikreglerna förankras i folks medvetanden via befintliga massmedia och tidningar. Man hade ju bara drygt 4 år på sig.

Det skapades en ny myndighet: Statens högertrafikkommission (KTH), med landshövding Bertil Fallenius i Skaraborgs län som ordförande.

Till denna kommissions förfogande stod två rådgivande delegationer och dessutom en rad kommittéer med experter i trafikfrågor, forskning, press, radio och TV, reklam och massmedia.

Det sägs att högeromläggningen var det största samhällsprojekt som någonsin genomförts i Sverige. Ja, det är svårt att föreställa sig hur stort detta var.

Och kreativiteten flödade. Det skapades också massor med produkter som var "H-märkta". T.ex. bilhandskar varav den ena var röd och den andra grön, klistermärken, frimärken, strumpor och underkläder m.m.

Och så förekom naturligtvis egna initiativ i stil med nedanstående urklipp från Kuriren.

Men den får väl vara ett exempel på det motstånd som också kom till synes i bland annat tidningarnas insändarspalter. Och alla minns vi väl Peter Himmelstrands sång "Håll till höger Svensson", inspelad av Telstars och som flitigt spelades i radio & TV, "håll till höger, annars slutar det med en smäll!"

kuriren för 50 år sedan

Gick baklänges som protest

Många roliga och unika inslag bjöds i samband med omläggningen till högertrafik. En bussveteran, **Markus Engström**, 66, Luleå som i 22 "extraknäcket" hos Hürtigs Omnibus AB som förare lovade före högeromläggningen att blev den av skulle han som stillsam protest gå baklänges från bostaden på Föreningsgatan 78 på Skurholmen till länsstyrelsen i Luleå centrum för att återlämna sitt körkort. Det blev som bekant H-trafik och trogen sitt givna löfte vandrade Engström baklänges den långa vägen från Skurholmen till city. Det tog två timmar.

– Jag fick lite ont i vristen av den ovanliga promenaden, sa Engström som började promenaden tidigt på morgonen eftersom han inte ville chockera andra trafikanter med detta skådespel under trafikrush.

Alla olyckor som befarats uteblev i alla fall nästan helt, den här söndagen den 3 september år 1967.

LJUS I OFREDSTID

Av Arnold Lagerfjärd, Boden

Mina föräldrar köpte en gård med ett hus från 1800-talets första år i 1930-talets början och byggde nytt hus 1934. Inom ett mindre område fanns fyra familjer utan elektricitet. När tegelbruksägaren Wiktor Palmgren dog 1937 blev det huset öde.

FOTOGEN

Så långt jag vet hade på norra sidan av Lule älv alla områden utom vårt elektricitet från Svartlå till kyrkbyn Harads senast på 1920-talet.

I Svartlå fanns kraftverket i Flarkån. Från Harads åt andra hållet kom också el. Enligt min far räckte inte strömmens styrka fram till oss, det hade man sagt.

I taket i stora rummet hängde en fotogenlampa (den hänger där än). I kammaren fanns på väggen en mindre fotogenlampa med en rund mässingsskiva bakom för att reflektera ljuset. Kanske min syster fått den. Bordslampa fanns också, exakt lika den som hänger i taket, vilken gick att lyfta ut och ställa på ett bord. Ljuset från dessa lampor var gulaktigt och ganska svagt. I farstun liksom ute var det mörkt.

Utom när någon tände stallyktan för att gå till lagårn eller stallet, där det också var mörkt.

Stallykta

I nya huset tillkom i ”salen” en gammal takkrona i ett material som liknade tenn med hållare för stearinljus samt glasprismor hängande ned, somliga saknades. Den lampan har jag undrat vart den tog vägen. Troligen till skräphögen, där det mesta doldes av nedrasad lera.

En annan lampa i tjock mässing saknar jag mycket. Det fanns ett litet fel på den. Jag hade en händig ”vän” som erbjöd sig att laga den. När jag sen frågade efter den så nekade han blankt och helt fräckt till att han hade den. Tydligen hade den dyra mässingen utlöst ett oemotståndligt habegär.

OFRED

Hösten 1939 började andra världskriget med att Hitlertyskland och Sovjetunionen enligt sitt avtal delade upp Polen mellan sig som en början på liknande uppdelning av östra Europa. Sovjet annekterade Baltikum och anföll Finland. Det blev beslag på bensin och fotogen m m. Någon bil hade vi inte, men fotogenlamporna måste ersättas.

Karbidlampa

Nu kom karbidlampan. Till denna behövdes vatten samt karbid i form av små stycken, som liknade små stenar på en grusväg. Vattnet fick droppa ned på

karbiden, och en gas bildades. Gasen trängde ut genom ett munstycke och tändes där. Lågan var mer åt det vita hållet och bättre än fotogenlampans ljus efter vad jag minns. Vi hade flera lampor av den typen, en del med handtag så att man kunde bära dem ute samt till stall och lagård.

SPRITLAMPA

Ett försök gjordes med en spritlampa, som hängdes upp och hade en glasglob längst ned. Försöket blev nog inte så lyckat. Jag har kvar de sorgliga resterna av lampan.

Så fanns vad vi kallade Radiuslyktor, som hade starkt vitt sken och kunde bäras i ett handtag. De värmdes först med rödsprit i en liten kopp och pumpades sedan upp. Liksom det då och då dök upp lite bensin till bilarna så kom det också lite fotogen till de gamla lamporna.

Radiuslykta

Jag minns att min far då och då talade om att skaffa ett vindkraftverk. Men jag såg aldrig något sådant under min uppväxt. Bernt Rutström i Bodträskfors berättade att danskarna, som hade mycken erfarenhet av vindens kraft, redan i slutet av 1800-talet hade i drift mindre vindsnurror som gav likström för att ladda batterier. På 1920-talet ska det ha funnits flera hundra vindkraftverk i Danmark.

KRIGSSLUT

För oss blev det ingen förbättring våren 1945 vad ljuset angår. Först 1947 drogs elen in på vår gård. Allan Nilsson i Åkerby har berättat att han var med om det.

PROBLEMLÖSNING:

Riksdagsmannen med hemort i Norrland vill göra en insats för sina väljare och presenterar följande inlägg i debatten:

- Herr talman, eftersom foderbristen i Norrbotten varje år är ett stort problem, och detta problem är som svårast mellan påsk och pingst, föreslår jag att vi tar och slår ihop dessa båda helger på det att problemet må försvinna av sig självt.